

O Heideggerovi

Johannes van der Hoeven

◆ bytový seminář, česky | německy, vznik: 19. 11. 1984

◆ private seminar, Czech | German, origin: 19. 11. 1984

O Heideggerovi [1984]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1984-11-19 J. van der Hoeven – O Heideggerovi (1) [LVH200VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...už známý profesor van der Veken. Jsem vždycky nejistý, jak se to [nesrozumitelné].

Ganz korrekt.

Z Holandska. Pokud je několik z vás málo tady nových a ještě to nezažili, on byl tady v únoru, takže je to taková velká příležitost teď vidět ho podruhé. Také minule jsme hovořili o Heideggerovi a tentokrát jeho téma bude také Heidegger. My jsme nevěděli dobře, co z toho bude, proto jsem rozdával, připravoval jsem tam taky *Zeit des Weltbildes*, ten světobraz. To si zachovejte, poněvadž když už to máme, tak se k tomu vrátíme. Tam jsou důležité některé věci. Já si vypůjčím, jestli to bylo nahraný, tak si vypůjčím kazetu.

Hejdánek: Nebyl.

Jiný hlas: Aha, tak to budeme dělat nějak sami. Každopádně se k tomu vrátíme, tak to prosím vás zachovejte, i tak jistě byste to učinili, neboť je to vzácnost. A dnes se budeme věnovat těm dvěma stránkám, které doufám, že jste měli příležitost ještě teď si přečíst před chvilkou. Also, Herr Professor, ich möchte unsere ganz große Freude ausdrücken, dass wir Sie wieder hier haben und Ihren Vortrag zuhören können. Nach Februar ist es schon das zweite Mal und wir hoffen, dass es so weitergehen wird auch. Also bitte.

Ich danke Ihnen sehr für Ihre freundliche Worte. Ich habe sie nicht alle verstanden, aber ich gebe zu gut genug, um zu wissen, dass auch die Worte, die ich nicht verstanden habe, auch freundlich gewesen sind. Ja, sicher.

Děkuju za přivítání, i když většinu jsem tomu nerozuměl, tak přesto jsem přesvědčen, že to bylo přátelské. Tak jsem se ujistil, že ano.

Es erfreut mich, hier wieder zu sein. Es war schon schön zum ersten Male in Februar, aber wie man sagt, zum zweiten Male ist es immer schöner.

Sem rád, že tu mohu být znovu. Bylo to pěkné už poprvé, ale vždycky se říká, že podruhé je to vždycky lepší.

Wenn ich sage noch schöner, dann betrifft das natürlich nicht das Wetter.

Když říkám lepší, tak to se bohužel netýká počasí.

Das ist ähnlich wie in Holland.

To je podobné jako v Holandsku.

Aber ich meine, dass man das zweite Mal noch mehr das Gefühl hat, als das erste Mal, Freunde zu besuchen.

Ale myslím tím hlavně na to, že podruhé má člověk ještě víc ten silný dojem, že navštěvuje přátele než poprvé.

Also, liebe Freunde. Das vorige Mal haben wir, wenigstens manche von Ihnen, einen Eindruck bekommen von Denken Martin Heideggers, eines der größten Philosophen Europas in diesem Jahrhundert.

Tak tedy, milí přátelé, minule jsme měli příležitost, nebo jste měli příležitost, alespoň někteří z vás, se seznámit s tou postavou vynikajícího myslitele, jednoho z největších myslitelů tohoto století Martina Heideggera.

Und wir wollen das jetzt gewissermaßen fortsetzen.

A tentokrát bychom v jistém smyslu chtěli pokračovat.

Wiederum habe ich einige kurze Texte als Leitfaden genommen.

Zase jsem vybral některé texty, které by nám měly sloužit jako vodítko.

Aber zuvor wiederum möchte ich eine kurze, ganz kurze Skizze seiner Person und seiner Bedeutsamkeit geben.

Ale přece jenom na začátku bych chtěl docela stručně říct něco o té postavě, o životě a významu.

Also, wie schon gesagt, Heidegger ist einer der größten, vielleicht der größte Denker Europas in diesem

Jahrhundert.

Jak už jsem řekl, Heidegger je jedním z největších, možná tím největším myslitelem v Evropě tohoto století.

Wenn ich das sage, dann sollen Sie nicht denken, dass ich, was man nennt, ein Heidegger-fan bin.

Když tohle říkám, tak prosím si nemyslete, že jsem Heideggerovec nebo obdivovatel Heideggerův, nebo jak by se to...

Aber doch, ich bewundere ihn, und groß bezieht sich dann für mich auf den Tiefsinn, auch in seiner Fragestellung.

Ale přece jenom teda ho obdivuji a mám dojem o hloubce jeho tázání.

Auf sein historisches Bewusstsein zusammen mit Kulturkritik.

Také jeho smysl pro historické povědomí a kritiku.

Auf seine Denkkraft und Denkstrenger.

Také jeho sílu myšlenkovou a takovou mohutnost zamyšlení.

Und auch auf die Kraft der Komposition und der Suggestivität.

A také sílu jeho myšlenkové stavby a její sugestivity.

Man kann sagen, wie immer man sich letztlich gegenüber sein Denken verhält, er gibt immer wieder zu denken.

Může se říct, kdykoliv se k jeho textům vrátíme, vždycky nám dává něco nového k přemýšlení.

Sein Denken hat viel Anklang gefunden, neuerdings eben in Nordamerika mit seinen doch sehr verschiedenen Traditionen.

Na Heideggera se znovu navazuje, zase ožívá tedy ten typ heideggerovského myšlení, zejména také v Severní Americe, která je právě myšlenkově tak velice bohatá.

Und ich habe auch verspürt, dass tschechoslowakischen Denker und Schriftsteller ihn gelesen haben.

A měl jsem možnost pocítit, jak mnozí českoslovenští filosofové a spisovatelé jej čtou.

Ich glaube, Heidegger darf in der Tat gelten als hochbegabter Interpret einer tiefen und man kann sagen allgemeinen Grundstimmung in unserem Jahrhundert.

Myslím, že můžeme říci, že Heidegger je vynikající interpret určitě jakési základní nálady v našem století, myšlenkové nálady v našem století.

Er ist auch, das muss ich hinzufügen, er ist auch eine strittige Figur.

Musím ovšem dodat, že je také postavou poněkud kontroverzní.

In mehreren Hinsichten sogar.

A dokonce v řadě směrů.

Während der Naziherrschaft in Deutschland hat er kurze Zeit ihrer Sache Vorschub geleistet als Rektor der Universität Freiburg.

V době nacismu na začátku po převzetí moci jeden čas, poměrně krátký, byl Heidegger jakoby představitelem nacistické moci, dělal rektora v té době.

Nur kurze Zeit, nur kurze Zeit, ja.

Jenom v mžiku. Jenom v mžiku.

Auch als Philosoph ist er abgelehnt und sogar verspottet worden.

Také jako filosof byl nejednou odmítán a dokonce zesměšňován.

Namentlich wegen seiner vermeinten Orakelsprache und Wortspielerei.

Zejména pro svou orakulózní řeč a hraní se slovy.

Jiný hlas: *Andere, wie der jetzt sehr bekannte jüdische Denker Levinas, französisch-jüdischer Denker Levinas – ich glaube, Sie kennen ihn – ja, ja, wenigstens ein wenig – und auch manche christliche Denker haben ihm den Vorwurf einer neopaganen Denkweise gemacht.*

Hejdánek: Z druhé strany zase někteří židovští a křesťanští myslitelé, z těch židovských zejména Emmanuel Levinas, kterého jistě znáte, mu vytýkají neopaganismus, tedy novopohanství.

Jiný hlas: *Immerhin gibt es jetzt noch viel Studium seines Werks. Seit einigen Jahren wird eine*

Gesamtausgabe herausgegeben, die auch vieles enthält, was bis jetzt nicht erschienen war.

Hejdánek: Nicméně se mu věnuje stále velká pozornost, stále se čte a od několika let vychází kritické vydání všech jeho textů, *Gesamtausgabe*, které obsahuje mnohé z toho, co dříve nebylo publikováno.

Jiný hlas: *Über sein Format als Denker habe ich schon etwas gesagt. Hinsichtlich seiner Bedeutsamkeit möchte ich innerhalb dieser kurzen Skizze noch folgendes sagen: Heidegger ist gewiss mehr als ein hervorragender Existenzialist.*

Hejdánek: O jeho formátu jako myslitele už jsem něco řekl, tak ještě by teď v té krátké skice chtěl říct něco o jeho významu. Heidegger je víc než vynikající existencialista.

Jiný hlas: *Heidegger ist gewiss mehr als ein hervorragender Existenzialist, wie zum Beispiel der französische Philosoph Sartre. Der Name des Terminus Existenzialismus deckt nicht die Tiefe und Weite der Heideggerschen Fragestellung und auch nicht sein konstantes und intensives Verhältnis zu einer jahrhundertelangen Tradition abendländischen Denkens.*

Hejdánek: Heidegger je víc než vynikající existencialista, například jako francouzský filosof Sartre. Ten termín existencialismus se nekryje s hloubkou a šířkou toho, jak Heidegger staví otázku, a s tím, jak se on intenzivně a stále věnuje promýšlení té západoevropské tradice myšlenkové.

Jiný hlas: *Verhältnis oder Bezogenheit also zu einer jahrhundertelangen Tradition. Aber doch, Heidegger ist gerichtet auf eine gründliche Erneuerung dieses abendländischen Denkens.*

Hejdánek: Tedy jde o poměr v myšlení Heideggerově k této staleté tradici západního myšlenkového úsilí, ale zároveň je zaměřen na základní, podstatnou obnovu této tradice.

Jiný hlas: *Bewusst und konsequent kreist sein eigenes Denken um Sein. Das heißt, er erstrebt keinen Entwurf eines neuen Systems, keine Konstruktionen. Philosophie ist für Heidegger nicht die Arbeit einer freischwebenden Intelligenz, sondern Denken des Seins, Seins des Seienden.*

Hejdánek: Vědomě a cílevědomě se jeho myšlení zabývá bytím, nekonstruuje nějaký nový systém myšlenkový. Filosofie není pro Heideggera práce nějakého tak volně, nezávazně poletujícího ducha, intelligence, nýbrž jde mu o myšlení, které se zabývá bytím, a to bytím jsoucího.

Jiný hlas: *Das impliziert zum Beispiel auch ein starkes Interesse am Leben im Sinne der Lebensphilosophie Diltheys. Am Leben als Geschichte dann zumal. Und dies dann radikal im Zeichen einer neuen Orientierung.*

Hejdánek: To zahrnuje v sobě filosofický zájem o život, o životní filosofii ve smyslu Diltheyově, to znamená o život jakožto především dějiny. A v tomto smyslu zase velmi radikálně, ve smyslu nové orientace.

Jiný hlas: *Und dies führt dann auch zu einer intensiven Aufmerksamkeit für das Spannungsvolle im menschlichen Dasein. Für Sorge, wie wir näher sehen werden. Für Endlichkeit und für Tod. Und für Phänomene oder Aspekte, die jenes Spannungsvolle in ausgezeichneter Weise bezeugen. Phänomene wie Angst, Schuld.*

Hejdánek: A to vede potom samozřejmě k velké pozornosti vůči tomu, co je v lidském životě plné napětí. A to o starost, jak ještě blíže uvidíme. Pro konečnost a smrt. A pro jevy a aspekty, které toto, co je v lidském životě plné napětí, charakterizují. Fenomény jako úzkost, vina.

Jiný hlas: *Und auch andererseits das Unpersönliche, das man kann sagen, das Massenhafte in der modernen Gesellschaft – das Man. Und auch für die hastige Betriebsamkeit des modernen Lebens.*

Hejdánek: A na druhé straně to, co je neosobní, to, co je takovým masovým, anonymním jevem moderní společnosti, to, co se užívá nebo uvádí v němčině tím slůvkem *man*. I pro tu horečnou, pro horečné podnikání z jedné věci do druhé, to, co charakterizuje moderní život.

Jiný hlas: *Für was er nennt das Gerede der Menschen mit und untereinander, für ihren Neugier und so weiter. Aber es führt ihn auch, und damit will ich diese kurze Skizze jetzt beschließen, aber es führt ihn auch und immer mehr zu einem Interesse für Dichtung, für ihre besondere Kraft.*

Hejdánek: Tedy má zájem i pro to, co se nazývá... *Gerede* je to, co se povídá, co se jaksi říká. Myslí se tím v takové té pokleslé podobě takového povídání, které nemá ovšem hlubší zakotvení. Ale vede ho to také

stále více k tomu, co se dá nazvat básnění, básnický projev a jeho zvláštní síla.

Jiný hlas: *Und dann jetzt zum vorliegenden Text. In Februar, Sein und Zeit, das muss aus der damaligen Zeit sein. Es ist verfügbar...*

Hejdánek: A nyní k tomu textu, který je před námi. Ne, já jsem si vzal Holzwege. Já myslím, že to je ono.

Jiný hlas: *In Februar hatten wir einige Texte, die mehr einen, kann man sagen, methodischen Charakter hatten.* V únoru jsme tu měli před sebou texty, které mají víceméně takový metodický charakter. *Zwar waren sie nicht nur methodisch. Heidegger selbst betont das, je echter ein Methodenbegriff sich auswirkt, um so ursprünglicher ist er in der Auseinandersetzung mit den Sachen selbst verwurzelt. Und um so weiter entfernt er sich von dem, was wir einen technischen Handgriff nennen. Das können wir lesen in Sein und Zeit auf Seite 27.* Nebyly sice jenom metodické. Heidegger sám to zdůrazňoval, čím ryzejším způsobem se nějaký pojem metody, tedy působivě vypracovává, tím původnější je také v té věci, kterou pojmově zachycuje. A tím se také vzdaluje o to více tomu, co nazýváme takový technický pojem, kterým se tak předběžně nebo samozřejmě o té věci vyjadřuje. To můžeme číst tedy v jeho knize *Bytí a čas*, která vyšla v sedmadvacátém roce.

Doch ist der heute vorliegende Text ein direkt sachlicher. Zugleich ist er ein zusammenfassender. Das ist ein Vorteil, meine ich. Wir haben hier in gedrängter Form relativ viele Hauptworte des Heideggerschen Denkens vor uns. Und auch ihre zentralen Verbindungen miteinander. Ale ten dnešní text je přímo zaměřen na věc. Je to shrnující text. Je to svým způsobem výhoda. Máme před sebou v takové velmi hutné podobě ty hlavní pojmy a máme také i tu před sebou jejich ústřední propojenost.

Die gedrängte Form bedeutet aber auch, dass die meisten Sätze und Hauptworte dieses Textes Auslegung bedürfen. Diese Auslegung wollen wir jetzt versuchen. Dann erstens: Einige Bemerkungen zur Stelle dieses Stückes im Ganzen des Buches. Zunächst ist diese Stelle markiert vom Schlusssatz des vorhergehenden Paragraphen. Dieser Satz ist eine Frage. Ich lese diesen Satz, ich glaube, Sie haben ihn? Ano.

Ich lese den Satz auf Deutsch: Inwiefern ist mit dieser existentialen Interpretation der Angst ein phänomenaler Boden gewonnen für die Beantwortung der leitenden Frage nach dem Sein der Ganzheit des Strukturgauzes des Daseins? Tak to máte před sebou, do jaké míry je touto existenciální interpretací úzkosti získán fenomenální půda pro zodpovězení vůdčí otázky po bytí celosti strukturního celku pobytu. *Also jetzt mit diesem Paragraphen 41 will Heidegger das Strukturgauze des Daseins bestimmen.* A teď tím paragrafem 41 chce Heidegger vlastně vyložit strukturu toho Dasein...

Hejdánek: ...to tam překládáš pobyt, jo, dobře.

Jiný hlas: ...vlastně vyložit strukturu pobytu. *Zwar ist es sozusagen nur eine Zwischenbilanz, weil Heidegger später die hier zusammengebrachten Charaktere nochmals und noch fundamentaler einspannen wird in ein anderes Gefüge, nämlich der Zeitlichkeit.* Je to sice jenom mezibilance, protože později ještě zapojí to, co tady vykládá, zapojí ještě do jaksi jiného souvisu, totiž do toho, co se nazývá časovost. *Diese Zeitlichkeit ist auch in unserem Stück nicht abwesend. Wir werden das noch sehen, wenn wir sprechen über den Ausdruck „Sich-vorweg“ und „Schon-sein-in“.* Také ta časovost není ani v našem oddílu nepřítomná. Uvidíme to ještě hned vzápětí, až budeme vykládat jeden z ústředních pojmů, totiž...

Hejdánek: ...být v předběhu před sebou, jo?

Jiný hlas: ...totiž být v předběhu před sebou. *Also diese Zeitlichkeit ist auch in unserem Stück nicht abwesend, aber doch noch verborgen. Jedenfalls finden wir in unserem Stück die eigentlichen Hauptmomente der Daseinsstruktur beisammen. Zurückblickend finden wir den Paragraphen über Angst. Unser Stück stützt sich darauf ganz klar.* Tak tato časovost sice v našem oddíle není nepřítomná, ale je tam ve skryté podobě. Ale v každém případě v tom našem oddílku najdeme takové hlavní momenty té struktury pobytu. Nejprve tedy z takového zpětného pohledu ty paragrafy o úzkosti. O to se náš oddíl opírá naprosto zřejmě. *Der Angst-Paragraph hat einen wichtigen Platz im Buch. Angst gilt für Heidegger nämlich als... und jetzt zitiere ich vom Titel des 40. Paragraphen, also des Paragraphen der vorhergeht... Angst gilt für Heidegger als eine ausgezeichnete Erschlossenheit des Daseins.*

Hejdánek: Strach je pro *Heideggera*, a to je teď z toho paragrafu 40, jako významná otevřenost pobytu, vlastně otevření, otevřenost lidského pobytu.

Jiný hlas: *Das heißt: Angst gibt mehr als etwas anderes Aufschluss über Menschsein als Dasein.*

Hejdánek: Tedy úzkost víc než cokoli jiného je to otevření... *Aufschluss*, on říká *Aufschluss*, to je, že se ukazuje člověk ve svém... jo, jo, otevřenost, to znamená, že, v tom bytí, že se otevírá, že? Nebo je to aspoň dvojsmyslný.

Jiný hlas: Teď ten důraz... *eine Frage der Übersetzung. Meinen Sie Aufschluss, in dem sich der Mensch durch Angst aufschließt, oder Aufschluss, dass sich durch die Angst das Wesen des Menschen aufschließt?*

Hejdánek: *Das Letzte.*

Jiný hlas: *Das Letzte*, jo. Tedy já jsem položil otázku, jestli myslíte tím, že se člověk otvírá skrze úzkost, anebo zda se skrze úzkost otvírá pohled na člověka, že? Tak to druhé. *Also, dann ist jetzt die Frage: Warum ist das so? Warum gibt Angst mehr als etwas anderes Aufschluss? A teď je ta otázka, proč je to právě úzkost a ne cokoli jiného, co... Es ist, Angst ist, wie Heidegger sagt, ein existenzielles Phänomen, das wir alle kennen. Heidegger říká: úzkost je existenciální jev, který všichni známe. Eine Grunderfahrung oder vielleicht besser Abgrunderfahrung. Je to základní zkušenost, či lépe řečeno propadná zkušenost. Von großer Intensität und Tragweite. Neobyčejné intenzity a dosahu. Und es ist nicht zufällig, dass dieses Phänomen oder diese Erfahrung in den Gesichtskreis namentlich einiger hervorragenden christlichen Denker gekommen ist, sagt Heidegger. A není náhodou, že tento fenomén nebo tato zkušenost se dostala také do zorného pole některých vynikajících křesťanských myslitelů, říká Heidegger. Heidegger nennt Augustin, Luther und speziell Kierkegaard. Jmenuje Augustina, Luthera a speciálně Kierkegaarda. Aber inwiefern ist es dann solch eine Grunderfahrung von großer Tragweite? Ale do jaké míry je to zkušenost tak dalekosáhlé závažnosti? Die Antwort zu dieser Frage ist zweifach. Erstens: In der Angst wird einer auf sich selbst zurückgeworfen. Odpověď na tuto otázku je dvojí. Za prvé: v úzkosti je člověk vržen zpět na sebe. Zurück, das heißt: aus der Zerstreuung des alltäglichen Lebens zum eigentlichen Kern des Selbstseins. Na sebe zpět, to znamená z toho rozptýlení každodenního života k vlastnímu jádru svébytí. Die Alltäglichkeit war schon früher im Buch von Heidegger erörtert worden, als ein Leben im Zeichen der Verfallenheit. O té každodennosti se zmiňoval Heidegger už dříve ve své knize jako o životě v propadlosti. Hejdánek: Počkej, propadlosti... *Verfallenheit... Ver-fal-len-heit...* Tak to není pokleslost. To je, jak je člověk prostě zasut do toho každodenního.*

Jiný hlas: *Mehr spezifisch hatte er dann drei Phänomene besprochen.* A pak už specificky hovořil o třech fenoménech. *Zum ersten das Gerede.* První fenomén, to je to *Gerede*, to je to... *Kann ich noch fragen, also sachlich, ja? Das Gerede, das ist das Gerede, also das nicht in die Tiefe reicht, sondern nur an der Oberfläche, ja?* Takové to mluvení, co nejde do hloubky, ale jen po povrchu. Takové to nanicovaté mluvení s prázdným [nesrozumitelné], doslova.

Hejdánek: Na povrchu, to je pravda.

Jiný hlas: *Zweitens die Neugier, drittens die Zweideutigkeit.* Za druhé zvědavost, za třetí dvojznačnost. *Die zwei ersten Worte bedürfen vielleicht kaum Erläuterung. Mit Zweideutigkeit meint Heidegger, und jetzt zitiere ich ihn von Sein und Zeit 173...* Možná že ty dva první fenomény nepotřebují nějakého bližšího objasnění. A pokud se týče dvojznačnosti, tady cituje *Heideggera* ze *Sein und Zeit*, strana 173. *Es sieht alles so aus, wie echt verstanden, ergriffen und gesprochen, und ist es im Grunde doch nicht.* Vypadá to tak, jako by ta věc byla dobře pochopena, jakoby byla pojmově přesně vyličená a také se o té věci takto mluví, a přece v podstatě ta věc všemi těmito třemi způsoby není uchopena. *Oder es sieht nicht so aus und ist es im Grunde doch.* Nebo to tak nevypadá, a přece je to v podstatě správně vystiženo. *Man kann es auch sehr kurz zusammenfassen als eine Art Stichwort für alle drei Phänomene zusammen: Es handelt sich um die Welt der illustrierten Zeitschrift.* Lze to také velmi krátce shrnout pod jakési heslo pro všechny tyto tři fenomény: jedná se o svět ilustrovaného časopisu. *Oder in einer anderen Zusammenfassung, und wiederum zitiere ich mehr oder weniger Heidegger selbst...* Nebo v jiném shrnutí, a zase cituji víceméně

Heideggera samotného. *Es handelt sich in dieser Verfallenheit um eine Grundart des Seins der Alltäglichkeit, die wir das Verfallen des Daseins nennen.* V této propadlosti se jedná o základní způsob bytí každodennosti, který nazýváme propadáním pobytu. *Er sagt ausdrücklich, dass dies nicht gemeint ist als eine negative Bewertung.* Výslovně říká, že to není míněno jako nějaké negativní zhodnocení. *Aber es soll bedeuten, dass Dasein ist zunächst und zumeist bei der besorgten Welt.* Má to však znamenat, že pobyt, Dasein, je především a z valné části u obstarávaného světa.

Hejdánek: Při tom obstarávání, jo, jo, v tom smyslu, jak se česky říká obstarávat. Je to malinko posunuté, jde o to, aby tam byla ta starost v tom. V té ustarosti o svět.

Jiný hlas: *Dieses Aufgehen bei der besorgten Welt hat meist den Charakter des Verlorenseins in die Öffentlichkeit des Man.* Toto obstarávání nebo tato starost v tom každodenním má ponejvíce charakter té ztracenosti v tom anonymním, veřejném, to Man, des Man, toho, co je takto anonymní.

Das Dasein ist von ihm selbst als eigentlichem Selbstseinkönnen zunächst immer schon abgefallen und an die Welt verfallen.

Ten, já nevím, když to teď přeložím pobyt, neměli bychom to nechávat jako v tom německém Dasein? To dostává zase trochu jinou podobu. Ten lidský pobyt, Dasein, v té odpadlosti od té možnosti být sám svůj v tom svém svébytí se prvně v té odpadlosti na ten svět, to propadnutí, odpadnutí a propadnutí k světu.

Die Verfallenheit an die Welt meint das Aufgehen im Miteinandersein, sofern dieses durch Gerede, Neugier und Zweideutigkeit geführt wird.

A tato propadlost světu, v tom je to míněno tak, že tím člověk vstupuje do té komunikace s druhými, právě po způsobu toho prázdného mluvení, zvědavosti a té dvojznačnosti.

Also, die Angst wirft zurück von dieser Verfallenheit und Abgefallenheit zum eigentlichen Selbstseinkönnen.

A tak tedy úzkost vrhá člověka nazpět od této propadlosti k tomu vlastnímu, zum eigentlichen, k té možnosti být ve vlastním smyslu.

Man kann auch sagen, zu vergessenen oder verborgenen oder verstellten Möglichkeiten eines eigentlichen oder authentischen Lebens.

Dalo by se tedy říct, skrze úzkost se člověk dostává k tomu zapomenutému, k tomu odstavenému, skrytému, k té odstavené, zapomenuté, skryté možnosti být sám svůj.

Also, das war eine kurze Auslegung von der ersten, der ersten, man kann sagen, etwas technischerweise, der ersten Funktion der Angst.

Tak to byl tedy krátký výklad o té první, jakési technické funkci úzkosti.

Die Angst wirft in diesem Sinne das Dasein, das menschliche Dasein auf sich selbst zurück.

Úzkost tedy vrhá v tomto smyslu člověka zpět k té možnosti být sám sebou.

Aber jetzt zum Zweiten, oder man kann danach sagen, die zweite Funktion der Angst.

Druhá funkce úzkosti.

In der Angst wird man auch die Tiefe der Grundrelation seines Daseins, namely die Beziehung zur Welt als solcher und im Ganzen, inne.

Pomocí úzkosti si člověk uvědomuje hloubku toho základního vztahu svého Dasein, vztahu ke světu jako takovému a k celku.

Das Wesen der Angst... Podstata úzkosti... ...und das kann man sagen von der Angst im Unterschied von der Furcht. ...a na rozdíl od bázně, strachu. In der Furcht kann man immer sagen, dass man etwas fürchtet. Protože ve strachu se vždycky říká, že se člověk bojí něčeho určitého. *Aber das Wesen der Angst ist, sagt Heidegger, völlig unbestimmt.* Ale podstata úzkosti je, říká Heidegger, naprosto neurčitá. *Das Bedrohende ist nichts Spezifisches.* To, co nás ohrožuje, není něco specifického. *...ist auch nirgends, sozusagen. ...takříkajíc není nikde. Aber genau das offenbart die Weltlichkeit der Welt als solche.* Ale to právě vyjevuje světskosti světa jako takovou. *Als eine, man kann sagen, Urkontingenz, die zugleich fundamental.* Totiž jako takovou základní nahodilost nebo zvnějška neurčitelnost, která je současně fundamentální povahy. *Oder als ein Grund, der zugleich Abgrund ist.* Jako základ, který je současně

propastí. *Und der als solcher auch alles Innerweltliche durchzieht und durchstimmt.* A jako takový, který současně všechno, co je uvnitř světa, proniká a určuje.

Hejdánek: Aha, aha, jo, no, ladí, proladuje.

Jiný hlas: *Und damit haben wir zugleich den Punkt erreicht, um etwas mehr zu sagen von der Stelle unseres Stücks im größeren Rahmen des Buches.* Tím jsme dosáhli bodu, na kterém můžeme říci něco o tom větším rámci té knihy. *Unser Stück hat seinen Platz im ersten Abschnitt des Buches.* Ten náš oddíl má své místo v prvním oddíle té knihy. *Nach einem ersten Kapitel, das eine Exposition der Aufgabe gibt...* Po první kapitole, kde je expozice toho úkolu... *...wird in den folgenden Kapiteln alle Aufmerksamkeit gerichtet auf die Begriffe Welt, Weltlichkeit und In-der-Welt-sein.* ...v těch následujících bude věnována pozornost tomu, co je svět, světskost a bytí ve světě. *Schon das zweite Kapitel hat den Titel: Das In-der-Welt-sein überhaupt als Grundverfassung des Daseins.* Druhá kapitola má název *Bytí ve světě jako základní pojetí, konstituce Dasein, toho bytí.* *Natürlich kann ich das, was Heidegger dort darlegt, nicht zusammenfassen.* Nemohu ovšem to, co tam předkládá Heidegger, teď shrnout. *Es ist zu viel und auch öfters viel zu reich.* Je toho příliš mnoho a je to příliš bohaté. *Statt einer Zusammenfassung gebe ich jetzt nur eine sehr kurze Andeutung von zwei Haupttendenzen im Vorhergehenden über Welt und Weltlichkeit.* Místo shrnutí uvedu takové dvě náznaky výkladové, co se týkají světa a světskosti. *In-der-Welt-sein als Grundverfassung besagt erstens...* Tady zaprvé to říká, to bytí ve světě jako základního pojetí. *...ein Abschied von einer langwierigen Tradition...* Je to rozloučení, rozluka s takovou dlouhodobou tradicí. *...worin der Mensch als ein höheres Seiende über den anderen Seienden erhoben wurde...* ...v níž byl člověk vyzdvižen jako vyšší jsoucno nad rovinu ostatních jsoucnů. *...erhoben wurde, oder wenigstens angeschaut wurde als ein Wesen veranlagt zu einer höheren Position.* ...nebo se v této tradici na člověka hledělo jako na bytost, která má předpoklady, může zaujmout takovou pozici nad ostatními jsoucnými. *In dieser Tradition ist die wesentliche Bestimmtheit des Menschen eigentlich ein theologischer.*

Jiný hlas: a v této tradici je ta pozice člověka vlastně takovou teologickou.

Jiný hlas: *Gottbezogen und dann auch überweltlich.*

Jiný hlas: To jest člověka, který je vztažen k Bohu a tudíž k světu, který je mimo tento svět.

Jiný hlas: *Schon mit Plato setzt diese Tradition ein.*

Jiný hlas: Tato tradice začíná Platonem.

Jiný hlas: *Und im Christentum, namentlich das mittelalterliche, setzt sie sich durch.*

Jiný hlas: A prosazuje se v křesťanství, zejména středověkém.

Jiný hlas: *Heideggers Abschied von diesem Einsatz und dieser Tradition meint, so könnte man sagen, ein bewusster und fundamentaler philosophischer Säkularismus.*

Jiný hlas: A Heideggerovo odklonění od této tradice, od tohoto nasazení, od tohoto způsobu postavení tedy problému, a takovým vědomým, *bewusst und fundamentaler, základním sekularismem.*

Jiný hlas: *Es gilt für ihn die horizontale und historische Bestimmtheit des Menschen ganz ernst zu nehmen.*

Jiný hlas: Pro něho platí...

--- (1984-11-19 J. van der Hoeven - O Heideggerovi (2) [LVH201VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Also Sie sehen, dass Heidegger hier selbst eine Zurückverweisung gibt nach seinen früheren Analysen der *Weltlichkeit*.

Je to tedy zpětný odkaz Heideggerův na dřívější analýzy pojmu světskosti.

Jiný hlas: Einige wichtigen Momenten davon habe ich schon früher in meinem Vortrag angedeutet.

Některé důležité momenty jsem už naznačil ve své přednášce.

Jiný hlas: Jetzt weiß ich nicht, ob ich es noch ein wenig weiterführen soll. Ich zögere, weil wir noch ein wenig mehr zu sagen haben von den nächsten Absätzen. Und die Zeit eilt fort. Aber ja, ich zögere, es ist ein berühmtes Stück, das Heidegger dort geschrieben hat über das Zeug, Sie wissen es, der Hammer und alles, was damit verbunden ist. Und das läuft dann hier hinaus auf die Welt als Bedeutsamkeit, Bedeutungsganze und das *Dasein* als das letzte Worum-willen dieses Bedeutungsganzen. Aber wie ich

sagte, ich zögere, es alles...

Nevím, jestli bych je teď měl rozvádět. Trochu váhám, protože bychom měli vlastně ještě říct něco víc k těm dalším odstavcům a čas běží. Trochu váhám, zda zrovna pokračovat v té analýze té *světskosti*, kde by tedy šlo o takové výrazy další jako nástroj, že to je to, co nějak vede k tomu zvýznamnění toho pojmu svět, tak trochu váhám, jestli by tam měl tou cestou jít.

Jiný hlas: Ich kann es vorläufig übergehen und warten, ob es noch Fragen gibt. Also, dann haben Sie auch schon gesehen und gehört, an Trojan hören, lesen hören, dass der Absatz hinausläuft auf die *Faktizität* wiederum. *Existenzialität* ist wesentlich durch *Faktizität* bestimmt.

Předběžně to teď chci přejít a počkat si na nějaké otázky. Tady je slyšet, že existování je vždy faktické, *existencialita* je bytostně určena *fakticitou*. Tím vyúsťuje ten odstavec.

Jiný hlas: Er sagt das jetzt mit starkem Nachdruck. Wesenhaft durch *Faktizität* bestimmt. Zugleich ist das dann auch ein Übergang zum folgenden Absatz.

A teď jde o ten přechod k dalšímu odstavci.

Faktické existování pobytu je nejen povšechně a indiferentně vržené moci být na světě, nýbrž je vždy již také rozptýleno v obstarávaném světě. V tomto upadajícím bytí u, to jest to bytí, které se právě zaměstnává tím obstaráváním různých věcí, hlásí se, ať už výslovně či nevýslovně, pochopen či nepochopen, útek před tísnivou nehostinností, která zůstává většinou spolu s latentní úzkostí zakryta, neboť veřejnost neurčitěho ono „se“ potlačuje vše, co není důvěrně známo. V onom být v předstihu před sebou, vždy již na světě, je bytostně spoluobsaženo upadající bytí u obstarávaného vnitrosvětského příručního jsoucna. *Vorhanden*, jo?

Jiný hlas: Jo, tam máš *Zuhanden*. Also, wenn Sie dies sorgfältig lesen, dann sehen Sie, dass Heidegger hier nicht nur spricht von einem In-der-Welt-sein-können, sondern dass es hier geht um ein immer schon in einer Welt sein.

Když byste si to pečlivě četli, tak si všimnete, že tam Heidegger mluví nejen o moci být ve světě, nýbrž že mu vždy jde přitom už o tom být v nějakém světě.

Jiný hlas: Das ist der letzte Satz dieses Absatzes. Nicht nur In-der-Welt-sein, sondern immer schon in einer Welt sein. Und das besagt dann zugleich, darin aufgegangen sein oder wieder der Ausdruck: das verfallende Sein bei.

To je poslední věta tohoto odstavce. Nejen ve světě být, nýbrž vždy už v nějakém světě být. A to vždycky už znamená jaksi s tou kvalifikací toho bytí ve světě, to jest bytí jako propadlého, upadlého bytí.

Jiný hlas: Das heißt, das historisch-kulturell Konkrete des menschlichen Lebens ist ein Letztes und soll als sehr wichtig genommen werden.

To znamená, že to historicko-kulturní konkrétní žití je jako to poslední a je potřeba to vzít vážně.

Jiný hlas: Es ist immer eine Welt. Eine also schon bestimmte.

Je to vždycky svět už jako určený.

Hejdánek: Ne, ne, ne, ne, ne!

Jiný hlas: No, pozor...

Hejdánek: Když řekneš *eine spezifische*...

Jiný hlas: Ano, *spezifische*...

Hejdánek: No jistě! No jistě, no to by byl ten určitý!

Jiný hlas: Das meinte ich mit historisch-kulturell bestimmt. Es ist immer eine bestimmte Welt. Und das soll dann als ein Letztes und als etwas sehr Wichtiges genommen werden, wie ich schon sagte. Und das kontrastiert wiederum scharf mit Überweltlichkeit, Überzeitlichkeit und andererseits auch, es kontrastiert auch mit einer Weltbezogenheit, worin Welt nur gilt als umfassender Raum oder als Gebiet zum Betrachten und Erobern. Also, es gibt hier einen sehr starken Nachdruck auf das historisch-kulturell Konkrete des menschlichen Lebens. Aber, aber diese historisch-kulturelle Konkretion ist wesentlich verbunden, ich unterstreiche das, ist wesentlich verbunden mit *Verfallenheit*.

Tím jsem myslel svět, který už je historicko-kulturně určen. To je potřeba jako to poslední a velice

důležité vzít. A to velice silně kontrastuje právě s tou nadsvětskostí, nadčasovostí a na druhé straně to kontrastuje také s takovým pojetím světa, kde svět figuruje pouze jako vnější kulisa nebo tedy jako něco, co je vnějšně dáno, nebo jako oblast, kterou pozorujeme nebo jíž se zmocňujeme. Je tu tedy položen silný důraz na to historicko-kulturní žití člověka. Ale tato historicko-kulturní konkretizace onoho světa je bytostně spojena s tou upadlostí, propadlostí.

Jiný hlas: Und wenn dem so ist, dann muss man doch sprechen, glaube ich, von einer tiefen Ambivalenz. Oder anders gesagt: In-der-Welt-sein besagt nicht, darin echt zu Hause zu sein. Heidegger selbst gebraucht das Wort hier in diesem Absatz: *Unheimlichkeit*. Und auch *Unvertrautheit*. Also es klingt an mit *Heim*, ja? *Heim*, *Haus*, *Heim*.

A je-li tomu tak, pak musíme hovořit o hluboké ambivalentnosti, ambivalenci. Nebo jinak řečeno, to být ve světě neznamená být doma. Heidegger tam používá slovo *Unheimlichkeit*, což je v němčině slovo, které je trochu... ale je v něm slovo *Heim*. *Heim* je domov, že? A když nejsme doma, tak je to v bezdomoví. Bezdomoví a také tam užívá slovo *Unvertrautheit*, tedy svět jako něco, v čem nemůžeme s důvěrou vlastně být zakotveni.

Jiný hlas: Aber, das ist sehr merkwürdig, fast immer in Heidegger, aber hier sicherlich, aber auch diese Worte oder Begriffe *Unheimlichkeit*, *Unvertrautheit* sind wiederum nicht nur negativ zu deuten. Ale a to je potřeba zase stále mít na paměti, i tato slova jako [nesrozumitelné] bezdomoví nebo nehostinnost, nesmíme chápat jen negativně.

Jiný hlas: *Entschuldigung für die Unterbrechung, ich sollte die tschechischen Sätze besser lernen. Aber, was ich dann sagen wollte: die Worte klingen natürlich, haben natürlich einen sehr negativen Klang, Unvertrautheit, ja? Aber wie ich schon sagte, sie sind darum noch nicht nur negativ zu deuten.*

Hejdánek: Mají pochopitelně negativní zvuk, *Unvertrautheit*, ale přesto je není možno vyložit jenom negativně.

Jiný hlas: *Wegen der wesenhaften Existentialität des Menschseins, man kann auch sagen, wegen der tiefen Struktur der Möglichkeit, ist keine historische Welt die definitive.*

Hejdánek: Právě kvůli té podstatné existencialitě člověka, můžeme říci kvůli té hluboké struktuře možnosti, není žádný historický svět definitivní.

Jiný hlas: *Ja, es könnte natürlich auch noch mehr und vielleicht auch Interessantes gesagt werden über das „Man“, das hier wieder erwähnt wird, die Öffentlichkeit des „Man“. Wie Sie sehen, wie Sie lesen können, sagt Heidegger hier vom „Man“, dass es oder die Öffentlichkeit des „Man“, dass sie alle Unvertrautheit niederhält. Nur in der Angst wird man wieder dieser Unvertrautheit inne.*

Hejdánek: Mohlo by se říci ještě mnoho zajímavého o tom *Man*, o té anonymní veřejnosti. Jak vidíte, Heidegger tady říká, že tato veřejnost onoho neurčitého „ono se“ potlačuje vše, co není důvěrně známe. Ale právě jen v úzkosti si znovu uvědomíme onu nehostinnost toho, co není nebo to, co není důvěrně známé.

Jiný hlas: *Aber das „Man“, ja, was soll man dazu sagen? Heidegger hat einen ganzen Paragraph dazu gewidmet. Und wieder bin ich zögernd. Das „Man“ gilt jedenfalls als das „Wer“ des Daseins, worin es sich zunächst und zumeist hält.*

Hejdánek: O tom *Man* zase by bylo možno dlouho hovořit a věnuje tomu Heidegger vlastní paragraf. Ale to *Man* platí jako „kdo“ onoho pobytu nebo onoho *Dasein*, k němuž se tedy vztahuje ponejvíce a především.

Jiný hlas: *Und wiederum sage ich, wenn Sie mehr davon hören möchten, dann bin ich natürlich bereit, um Fragen zu beantworten, Fragen über das „Man“ und so weiter. Aber ich hoffe, dass Sie gesehen haben, dass im ganzen Stück, aber speziell in diesem letzten oder vorletzten Absatz, das Dasein sichtbar wird als ein Spannungsfeld, als ein Spannungsfeld.*

Hejdánek: Budete-li se chtít zeptat na to, tak samozřejmě připraven odpovídat. Snad je zřetelné z celého oddílu a zejména z toho posledního a předposledního paragrafu, že ten pobyt, to *Dasein*, je takovým polem napětí.

Jiný hlas: *Wesentlich und fundamental, dass man nicht umhin kann, glaube ich, von einer tiefen durchdringenden Ambivalenz des Daseins zu sprechen.*

Hejdánek: Podstatně, fundamentálně. Že se nemůžeme vyhnout oné hluboké dvojznačnosti, která je s Dasein spojena.

Jiný hlas: *Und wenn dem so ist, wenn ich mit meiner Charakteristik recht habe, dann kann man sich natürlich fragen, ob das Wort „Sorge“, das im letzten Absatz unseres Stückes dann endlich fällt, das Wort „Sorge“ in der Tat eine Ganzheitsstruktur trifft. Natürlich es ist ein Wort und es hat den Vorteil des einen Wortes: Sorge. Und ich glaube auch, dass es etwas Kernhaftes aussagt. Aber im Lichte der Spannungen und der tiefen Ambivalenz im Dasein, im Ganzen des Daseins, kann man sich doch am Ende fragen, ob es eine wirkliche Ganzheitsstruktur gibt in diesem Dasein. Und das war doch dasjenige, das Heidegger suchte.*

Hejdánek: Tedy o co šlo Heideggerovi a co hledal, to je vlastně v tom, co se teď nabízí při výkladu slova... pardon, starost, totiž jestli ve skutečnosti nevyjadřuje celostnou strukturu. Je to samozřejmě jedno slovo, ale vyslovuje něco podstatného. Ale ve světle oněch napětí vnitřních a těch ambivalencí, které jsme si připomínali, které jsou tedy v tom celku pobytu, celku Dasein, jestli tedy ta starost nemá v sobě onu celostnou strukturu, v níž by se právě všechna tato napětí a ambivalence ukrývala.

Jiný hlas: *Ich glaube, es ist das Beste, es hierbei bewenden zu lassen vorläufig. Ich weiß nicht, was Sie davon denken, und ich hoffe auch, dass diese schwierige Heidegger- oder fortgesetzte Heidegger-Lektüre nicht allzu abschreckend gewesen ist. Es ist schwierig.*

Hejdánek: Ta pasáž nebo tato lekce, kterou tady máme, velice nesnadná, že není zároveň také odstrašující pro nás. Je to těžké. Ale v té diskuzi nezužijte, v té diskuzi se leccos může vyjasnit, tak vyjasnit, že úplně úžasné, jak jsme tomu porozuměli. Tak teď zase na vydechnutí asi deset minut. Prosím vás, nepřetáhněte to.

Jiný hlas: *Ich habe es zu kurz gemacht? Dafür Sie nicht natürlich, aber ich weiß nicht, was die Gewohnheit ist, zwei Stunden... Ja, ich dachte auch, dass das... und auch im Lichte der Schwierigkeit... dass man von der Triade gesprochen hat, also Existentialität, Faktizität und Verfallenheit.*

Hejdánek: ...hovořili o takové té trojici onoho pobytu, o takové ty tři fenomény v ontologii onoho pobytu: řeč, respektive rozhovor, zvědavost a dvojznačnost. Že by se něco podobného šlo říci stejným způsobem o těch zbylých dvou, o existencialitě a fakticitě, zdali by to šlo vysvětlit podobným popisem.

Jiný hlas: *Also man hat etwa ausführlicher die Verfallenheit gedeutet, ja? Also als Gerede, Neugier und Zweideutigkeit, ja. Ob man also auf ähnliche Weise nicht die übrigen zwei Existentialität und Faktizität auch etwa ausführlicher nicht deuten könnte, ja?*

Hejdánek: Ano, to je možné. A Heidegger to také sám dělá. Já bych chtěl začít s tou fakticitou. Heidegger o tom podává výklad, když mluví o pobytu jakožto *Befindlichkeit*, jako o výskytu. Je to samozřejmě velmi těžké, ale možná to bude o něco lehčí, když se zde užije slovo *Stimmung* neboli *Gestimmtsein*.

Jiný hlas: Nebo když to řekneme jinak, naladěnost, laděnost.

Hejdánek: Ta fakticita je tedy blíže vyložena v pojmu *Stimmung*. Dovolte mi přecházet: *Stimmung* je více, je něco fundamentálnějšího, než co je v psychologii pojednáváno. Možná tato věta je nejjasnější a nejsouhrnnější. Heidegger tam říká: nálada vyjevuje to, jak to s člověkem jest a jak se to s ním děje nebo jak se mu to stává.

A ještě tato věta: v naladěnosti je vždy už náladově onen pobyt... to je snad příliš složitá věta... právě v té nejlhostejnější a nejneškodnější každodennosti může být onoho pobytu jako nahé, že-jest a že-má-být, propuknout.

Jiný hlas: Právě v takovém nejlhostejnějším a nejneškodnějším, nejběžnějším každodenním může být Dasein se vyjevit jako holé bytí, totiž takové, jaké jest a jaké být má.

Hejdánek: Tedy dalo by se to obrátit a říci, to je ontologický význam lidské nálady. Lidská nálada totiž říká, odhaluje to nahé, to čisté že-jest neboli fakticitu.

Jiný hlas: To právě odkrývá tato lidská nálada, odkrývá jeho čistou, nahou fakticitu.

Hejdánek: A to se dále vypracovává, když Heidegger poukazuje na to, že nálada je něco, co člověka přepadá. Člověk si nedělá svou náladu tak docela sám, nálada je primárně něco, co člověka přepadá. Člověk je často nevysvětlitelně tak a tak naladěn.

Jiný hlas: A to vypracoval Heidegger dál v takovém zjištění, že nálada je něco, co člověka přepadá. Není to něco, co člověk organizuje, řečeno přitaženě, co vlastně ho určuje v tom, jak je a jaký je právě v té náladě.

Hejdánek: Nálada tedy, dá se říci, otevírá... nálada je něco výtečného v člověku, co otevírá jeho fakticitu.

Jiný hlas: Nálada je tedy to, co člověka v jeho fakticitě otevírá, nebo tedy skrze náladu je zjednán přístup k té fakticitě člověka, jak to s ním je.

A to se děje nejjasněji, nejnaléhavěji, dalo by se říci, v náladách, jako je nuda nebo to, co je... *Walging...* to je holandsky... *La Nausée*... hnus. Sartre to dále rozvinul. Nejnaléhavěji a nejjasněji se to projevuje v nevolnosti, nudě.

Hejdánek: Tyto nálady, nuda a *La Nausée*, mají výtečnou ontologickou funkci, protože otevírají fakticitu jakožto prastrukturální prvek onoho pobytu, velmi naléhavě ji otevírají.

Jiný hlas: Tyto pojmy, nuda a nevolnost, hnus, mají významnou ontologickou hodnotu, protože fakticitu jako takovou prastrukturu, základní, velmi naléhavě odkrývají, což se vtíravě otevírá, nebo čím je tedy tento, v té fakticitě otevírá.

Jiný hlas: *Beiseite gesagt, ich erinnere mich, dass wir auch das vorige Mal ein wenig über die Stimmungen diskutierten und speziell Frau... Hejdáneks Tochter... Drahomíra? Tatiana? Tatiana natürlich, darüber eine Frage gestellt hat, eine interessante Frage gestellt hat. Das erinnere ich mich jetzt noch. Aber das ist jetzt beiseite gesagt. Also, das ist eine Illustration, glaube ich, und auch eine Erläuterung zu diesem Strukturelement der Faktizität. Und dann zur Existenzialität. Heidegger spricht davon oder erläutert das speziell, wenn er handelt vom Dasein als Verstehen. Ich habe davon schon einiges gesagt. Das Wort Existenzialität soll man buchstäblich nehmen. Buchstäblich meint... setzt dann natürlich voraus, dass man ein wenig Lateinisch kennt. Es meint „hinausstehen“, ne.*

Hejdánek: Jenom tak mimochodem si vzpomínám, že jsme se minule trochu bavili o těch náladách, a speciálně dcera pana Hejdánka – Teřana samozřejmě – o tom položila otázku, zajímavou otázku. Na to se teď ještě vzpomínám. Ale to je jenom tak stranou řečeno. To je tedy ilustrace, myslím, a také objasnění k tomuto strukturnímu prvku fakticity. A pak k existencialitě. Heidegger o tom mluví nebo to objasňuje speciálně, když jedná o *Dasein* jakožto *Verstehen*. O tom už jsem něco řekl. Slovo existencialita se má brát doslova. Doslova znamená – předpokládá to samozřejmě, že člověk trochu zná latinu – znamená to vystupovat nebo stát ven ze sebe, *hinausstehen*, jo. Proto se to k té pravdě, proto se to tak ruku v ruce, jo, tak tam je to velmi pečlivě vyloženo, co to je toto stát ze sebe, trčet ze sebe ven. A tomu odpovídá u Heideggera pojetí toho *Verstehen*. *Verstehen* jako základní rys *Dasein* v bezprostředním vztahu ke kategorii možnosti.

Jiný hlas: *Die Existenzialität will immer sagen, dass das Sein des Menschen nicht etwas Geschlossenes oder Abgeschlossenes ist, aber im Gegenteil etwas Offenes und Offenes zu einer Zukunft, ne, offen zur Zukunft. Aber das würde uns noch weiter führen natürlich zum zweiten Teil des Buches, wo die Zeitlichkeit herausgearbeitet worden ist. Aber wenn Sie nur Verstehen haben... ich soll das Wort Verstehen jetzt nicht mehr gebrauchen... wenn Sie nur begriffen haben, dass Verstehen für Heidegger bedeutet im Anschluss übrigens, ich habe das auch gelesen, im Anschluss an einem alltäglichen Sprachgebrauch im Deutschen, das Verstehen dann deutet auf etwas, ja, „können“, etwas gewachsen sein. Und das meint immer, Möglichkeiten haben zur Zukunft hin. Und das korespondiert...*

Hejdánek: Existencialita chce vždycky říci, že bytí člověka není nikdy nic uzavřeného nebo dokončeného, nýbrž naopak něco otevřeného, otevřeného k budoucnosti. A o tom ovšem daleko víc je v té druhé části knihy, kde je vypracována ta časovost. Když jenom pochopíte, že to *Verstehen* u Heideggera znamená – v souvislosti s běžným jazykovým úzusem v němčině, kde *Verstehen* ukazuje k něčemu, jako něco umět, k něčemu dorůst, být něčemu dorostlý – a to znamená vždycky mít možnosti k budoucnosti. A to

koresponduje pak přesně s tím strukturním prvkem...

--- (1984-11-19 J. van der Hoeven – O Heideggerovi (2) [LVH201VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Also, dann bleibt übrig, dass man eine Interpretation versuchen soll auf dem Niveau des Erwachsenen.

Jiný hlas: A tak by zbývalo se snad pokusit o tu interpretaci na té rovině dospělosti.

Jiný hlas: Und auch dann ist die Problematik natürlich noch kompliziert genug. Und darum sage ich gern wiederum, dass sie eine gute, aber auch schwierige Frage gestellt haben.

Jiný hlas: I tak je ta problematika dostatečně komplikovaná. A proto rád opakuji, že jste položil velmi důležitou a těžkou otázku.

Jiný hlas: Zu einer zureichenden Antwort zu ihrer Frage würde es eigentlich nötig sein, die letzten, was sage ich, fünf Paragraphen des Buches gründlich zu lesen, weil Heidegger dort endlich seine Auffassung, seine, man kann sagen, neue Auffassung der Zeitlichkeit und speziell der drei, wie er sagt, der drei Ekstasen: Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft, und ihren Zusammenhang, den Zusammenhang zwischen diesen drei. Und das ist eine sehr komplizierte Sache.

Jiný hlas: Aby ta odpověď na vaši otázku byla dostatečná, bylo by potřeba si přečíst posledních pět paragrafů jeho knihy, kde Heidegger rozebírá časovost a zejména tři extáze: minulost, přítomnost a budoucnost a jejich vzájemnou souvislost. To je velmi složitá věc.

Jiný hlas: Ich könnte jetzt nur ein wenig davon sagen und ich bin sicher, dass es nicht wirklich befriedigend sein kann. Aber es ist doch mehr oder weniger klar, dass Heidegger immer, auch wenn er über die Gegenwart spricht – und sie können das hier in diesem Satz übersetzen, die Gegenwart können sie lesen im Wort *Sein zum*, *Sein zum*, ja? – und ich wollte sagen, dass Heidegger, auch wenn er über die Gegenwart spricht, immer darauf aus ist, die Gegenwart zu beziehen, unmittelbar zu beziehen auf die Zukunft. Die Gegenwart ist nicht in sich selbst.

Jiný hlas: Můžu říct jen velmi málo a jsem si jist, že to nebude uspokojivé. Ale je víceméně jasné, že kdykoli Heidegger mluví o přítomnosti – a můžete tu přítomnost vyčíst ze slova *byť* k – kdykoli mluví Heidegger o přítomnosti, pak to myslí tak, že přítomnost není nic samo o sobě, nýbrž vždy ve vztahu k budoucnosti.

Jiný hlas: Letzten Endes gibt es in Heideggerschem Denken, wenigstens in diesem Buche *Sein und Zeit*, ein, was man nennen kann, ein Primat der Zukunft.

Jiný hlas: Vposledku existuje v heideggerovském myšlení, zejména pokud jde o knihu *Bytí a čas*, primát budoucnosti.

Jiný hlas: *Sein zu* oder *Sein zum Seinkönnen*, oder wie es später heißen wird, *Sein zum Tode* als die letzte Möglichkeit und zugleich das Ende aller Möglichkeiten. Aber das ist ein spezielles Kapitel natürlich. Also *Sein zu*, *Sein zum Seinkönnen*, wie es hier heißt, will immer sagen, dass die Gegenwart nur verstanden werden kann als etwas, das sich schon als Gegenwart erstreckt, erstreckt zur Zukunft.

Jiný hlas: *Byť* k, *byť* k *moci být* a potom zejména *byť* ke *smrti* jako poslední možnosti a vlastně konce všech možností. Pak se tím chce vždycky říci, že přítomnost je už jako taková stažena k budoucnosti.

Jiný hlas: Aber ich sollte doch gleich hinzufügen, und dann sehen sie wieder, wie kompliziert die ganze Problematik ist, was ich soeben gesagt hatte, gilt eigentlich nur von der eigentlichen Gegenwart, nur die Gegenwart im eigentlichen Sinne ist die Gegenwart, die sich unmittelbar erstreckt.

Jiný hlas: A musím k tomu připojit, a z toho je vidět, jak je to vždycky komplikované, to všechno platí jenom o té vlastní, pravé přítomnosti. Ta pravá přítomnost se už upíná k budoucnosti.

Jiný hlas: Es ist etwas, es ist nämlich etwas Doppelsinniges im tiefen Sinne, man kann wieder sagen, etwas sehr Ambivalentes gerade im Begriffe der Gegenwart. Warum ist das so? Weil Gegenwart zunächst und zumeist, wiederum dieser selbe Ausdruck, zunächst und zumeist deutet auf das Sein bei, das gegenwärtige Sein bei einer Welt. Und das bedeutet zugleich wieder Verfallenheit, oder zumindest eine immanente Tendenz zur Verfallenheit.

Jiný hlas: V tom pojmu přítomnosti je něco hluboce dvojznačného, *ambivalentního*. Proč je tomu tak?

Protože přítomnost především a povýtce znamená být přítomen u světa, a to znamená už vlastně ten jeden *modus* přítomnosti, ten upadlý, ten propadlý.

Jiný hlas: Also *Möglichkeit* im eigentlichen Sinne des Wortes kann nur verstanden und ergriffen werden vom *Dasein*, vom *Dasein* selbst, in einer, ja, man muss fast sagen, in einer Befreiung von dieser Gegenwart mit dieser Tendenz.

Jiný hlas: *Možnost* ve vlastním slova smyslu může být u *Dasein* pochopena jen jako takřka osvobození od oné přítomnosti, která znamená propadlost onomu světu.

Jiný hlas: Aber dann kann man natürlich immer noch fragen, aber auch wenn das geschieht, dass solch eine *Möglichkeit* doch als eine eigentliche *Möglichkeit* ergriffen wird vom *Dasein*, dann geschieht das doch noch immer in einer Art *Gegenwart*, ne?

Jiný hlas: Ale pak se dá samozřejmě vždycky ještě ptát: i když se tato možnost uplatní, že totiž *Dasein* se osvobodí od té propadlosti, pak tím je vlastně inaugurována zase přítomnost. Je to ta přítomnost, ta pravá.

Jiný hlas: Und dann sage ich: ja, das ist so, das ist wahr. Und dann, eine nová komplikace. Dann sagt Heidegger: ja, das geschieht im *Augenblick*, im *Augenblick*.

Jiný hlas: A pak říkám, ano, je to tak, to je pravda. A to se děje, říká Heidegger, a to je nová komplikace, v okamžiku.

Jiný hlas: Das ist, ja, das ist ein Einfluss *Kierkegaards*, glaube ich.

Jiný hlas: To je vliv asi patrně *Kierkegaardův*.

Jiný hlas: Das ist, man kann sagen, ja, ich weiß nicht genau, wie Heidegger es meint, er sagt nicht so viel darüber.

Jiný hlas: Nevíme, jak to vlastně myslí Heidegger, neříká o tom mnoho.

Jiný hlas: Für *Kierkegaard* ist es sozusagen der *Einbruch der Ewigkeit in der Zeit*.

Jiný hlas: Pro *Kierkegaard* je to průlom věčnosti do časnosti, ten okamžik.

Jiný hlas: Und wie Heidegger es genau meint, ist nicht so klar, aber so viel ist klar, dass es für Heidegger um eine *Ausnahmesituation* handelt.

Jiný hlas: U Heideggera to není tak jasné, ale tolik je jasné, že jde u Heideggera o výjimečnou situaci.

Jiný hlas: *Augenblicke* hat man nicht zur Verfügung.

Jiný hlas: Okamžiky nemáme k dispozici.

Jiný hlas: Und dann, noch eine Seite Ihrer Frage, wenn ich gut verstanden habe, und dann schweige ich wieder still.

Jiný hlas: A ještě k oné straně vaší otázky, pokud jsem dobře rozuměl, a pak už budu zticha.

Jiný hlas: Man kann doch auch noch fragen, ob es nicht einen wichtigen Unterschied gibt, oder geben muss, zwischen *Möglichkeiten*, die nahe sind, und die weiteren *Möglichkeiten*. Ja, das haben Sie doch auch gefragt, nicht?

Jiný hlas: Dala by se ještě položit otázka, zdali neexistuje nebo nemá existovat takový důležitý rozdíl mezi možnostmi, které jsou blízko, a těmi dalšími možnostmi. Na to jste se taky ptala, ne?

Jiný hlas: Dann glaube ich, dass man auf Heideggerschem Standpunkt sagen muss, dass es in der Tat zum *Dasein* gehört, man kann vielleicht sagen, dass es das *Vorrecht* des *Daseins* ist, aber er gebraucht das Wort nicht, glaube ich, dass es weit hinausreichen kann, dass seine *Zukunftigkeit*...

Jiný hlas: Z Heideggerovy pozice je možno říci, je nutno říci, že k *Dasein* patří – dalo by se snad říci, že je to jako přednostní právo *Dasein*, ale asi neužívá toto slovo – že jeho budoucno, budoucnost sahá daleko.

Jiný hlas: ...und dass es sozusagen primär bezogen ist auf die weitere Zukunft. Aber der Unterschied zwischen weiter und nahe ist doch sehr relativ.

Jiný hlas: A že je primárně vztaženo k té vzdálenější budoucnosti. Ale ten rozdíl mezi blízkou a dalekou je velmi relativní.

Jiný hlas: Warum?

Jiný hlas: Proč?

Jiný hlas: Weil *Heidegger* als die letzte *Möglichkeit* und zugleich die tiefste, die tiefste Enthüllung des Möglichkeitscharakters des *Daseins*, das *Sein zum Tode* präsentiert.

Jiný hlas: Protože *Heidegger* jako poslední možnost a nejhlubší, nejhlubší jaksi odkrytí, vyjevení toho možnostního charakteru *Dasein*, *bytí k smrti* prezentuje, předvádí.

Jiný hlas: Und ja, er sagt dann auch: Man weiß nicht, wann man sterben kann, so.

Jiný hlas: A to nevíme, kdy zemřít můžeme.

Jiný hlas: Also, in einem Sinne kann man sagen, dass dieser Bezug des *Daseins* zu seinem eigenen Tode ein klares und zugleich tiefes, bedeutsames Zeichen ist des Weithinausreichens des *Daseins* in seine *Möglichkeiten*.

Jiný hlas: Takže je možno říci na jedné straně, že ten vztah člověka k jeho vlastní smrti je hluboké, jasné, významné znamení toho, že člověk může obsáhnout dalekou budoucnost ve svých možnostech.

Jiný hlas: Und man kann es sogar stärker sagen.

Jiný hlas: A dá se to říci dokonce ještě silněji.